№ 5—6 (8—9). 1930 m. kovo 15 d. II metai.

VILNIAUS ŽODIS

VISUOMENĖS LAIKRAŠTIS

EINA KAS DVI SAVAITI.

PRENUMERATA: metams 4 auks., 1/2 metų 2 auks., 1/4 met. 1 auks. Užsieny 1 dol. ATSKIRO NUMERIO KAINA 20 sk.
REDAKCIJOS ir ADMINISTRACIJOS ADRESAS: Wilno, Ludwisarska 8 — 12.

Mūsų gyvenimas ir uždaviniai.

Jau treti metai Vilniaus lietuviai nebegali susitarti del bendro tautinio darbo. Buvo trynimosi ir vienybės laikais, bet paskutiniuoju laiku bendro darbo matosi bent kiek tik dar ekonominėje srity, politikos ir švietimo srity jo beveik visai nebėra. Kokios yra to reiškinio priežastys? Apie tai nors jau gana daug buvo rašyta mūsų laikraštyje ir „Vilniaus Šviesoj", bet ne visos priežastys buvo nurodytos, o jas naudinga bus nušviesti. Kaip ir kitur mūsų krašto lietuvių gyvenimas nestovi vietoj, kįla naujų klausimų, naujų reikalų; darbo žmonėms gyventi sunku, trošku, ieškoma naujų kelių, naujų priemonių kovai del būvio. Prieš keletą metų mes visi rūpinomės tik jaunimo švietimu ir visų tautiniu susipratimu. Bendromis jėgomis toj srity ne maža buvo laimėta: iškovotos teisės mūsų gimnazijai ir ją baigusiems stoti universitetan, įsteigta gana daug liaudies mokyklų, surasta gana daug laikraščių skaitytojų. Paviršutinis tautinis apsišvietimas žymiai praplito, bet jis gyvenimo patenkinti negali. Gyvenimas reikalauja susipratimą ir apsišvietimą gilinti ne vien tik tautine kryptimi, bet ir visuomenine, ekonomine kryptimi. Tas reikalas spyrė labiau išsilavinusius pasaulinius inteligentus įsisteigti naują švietimo draugiją, kurios uždavinys yra kreipti daug daugiau dėmesio į mokytojų didesnį pedagoginį išsilavinimą, ir į jų didesnį veiklumą, kaipo mūsų krašto šviesių piliečių. Mokytojai turi plėsti švietimą ir suaugusių tarpe, ypač gi prisidėti prie mūsų darbo žmonių vargų ir skurdo mažinimo. Nėra čia reikalo aiškinti, apie tai jau daug buvo rašyta, kad pažangieji pasauliniai inteligentai neturėjo galimybės tų tikslų siekti „Ryto" ir šv. Kazimiero švietimo draugijose. Del grynai partyvinių ir demagoginių sumetimų naujai švietimo draugijai daroma labai daug kliūčių, bet visos pastangos užkirsti kelią tai draugijai, kokias nešvarias priemones jos priešai nevartotų, tikslo nepasieks, naujos švietimo draugijos įsisteigimas ir jos gyvavimas yra gyvenimo būtinybė. Nors nesenai įsisteigusi „Kultūros" švietimo draugija del daromų jai kliūčių labai maža dar tegalėjo nuveikti, veikia tik dvi jos mokyklos ir keletas skyrių, bet jos įtaka įsiskverbė ir į tris minėtas švietimo draugijas, tų draugijų mokytojų ir veikėjų tarpe plinta simpatijos kultūrininkams, o pats faktas „Kultūros" draugijos įsisteigimo paskatino minėtų draugijų vadus prie didesnio veiklumo. Šaukimai del vienybės ardymo nieko neįbaugins, visuomenės gyvenimas nereikalauja, kad jam vadovautų vien tiktai konservatyvinių pažiūrų veikėjai, mūsų gi pasiūlymai susitarti del veikimo sričių ir kitų klausimų buvo atmesti.

Aišku, kad gyvenimas nesitenkins vien tiktai naujos švietimo draugijos įkūrimu. Politinėj srity pas mus yra visai nenormalė padėtis, visus Rytų lietuvius vis dar imasi atstovauti nerinktas Laikinasis Komitetas, kuriam opozicija vis auga. Tame komitete ir apie jį yra susispietę žmonės, kurie prieš kelius metus atvirai dėjosi krikščionių demokratų šalininkais, šiandien gi tokiais nesideda, nes aukas visoms įstaigoms gauna iš visos visuomenės. To komiteto remiami laikraščiai „Vilniaus Rytojus" ir „Jaunimo Draugas" varo tačiau grynai partyvinę, krikdemiška ideologija paremtą, agitaciją, nešvariausiu būdu puola opoziciją. Komitetas į tai nekreipia jokio dėmesio; aišku, kad jis tokiam elgesiui pritaria. Kadangi tuodu laikraščiai turi gana daug skaitytojų,—o jų daugiausia įsigijo vienybės laikais, „Vilniaus Rytojus" gi paėmė trijų uždarytų laikraščių prenumeratorius,—tai toks tų laikraščių vedėjų elgesys yra labai žalingas; mūsų visuomenė auklėjama sąmoningai skleidžiama netiesa ir insinuacijomis.

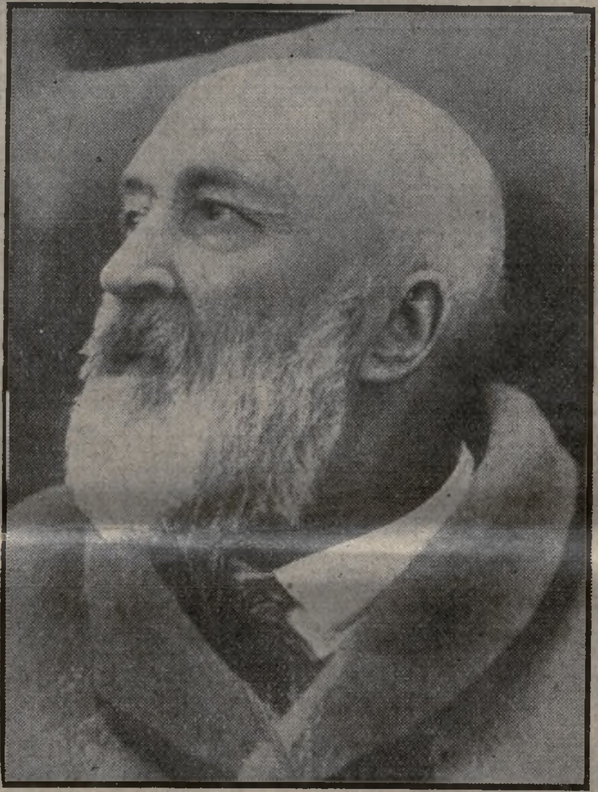
Kokios yra komiteto ir jo laikraščių vedėjų visuomeninės pažiūros? „Vilniaus Rytojus" tų klausimų visai ir nekelia, tame laikraštyje nebuvo nė vieno vedamojo straipsnio, kuriame rimtai būtų susirūpinta mūsų krašto lietuvių skurdu, sunkia valstiečių ir darbininkų būtimi. Laikinojo gi Komiteto pirmininkas, nesenai viešėdamas Kaune, „Lietuvos Aido" bendradarbiui pareiškė, kad visa esą gerai, visi Vilniaus lietuviai esą organizuoti, gyveną neblogai, turį nuosavybės. Tas linksmas žinias turėjo tame pačiame

laikraštyje atitaisyti vilniečių atstovas dr. J. Šlapelis, kuris pareiškė, kad lietuvių minių gyvenimas Vilniuje esąs labai erškėtingas, nuosavybes turį tik labai mažas skaičius: šimtas, daugių daugiausia—du šimtai. Tuo tarpu gi keliolika tūkstančių lietuvių vargstą tokį pat vargą, kaip ir kiti Vilniaus gyventojai: žydai, gudai ir lenkai. Nei tarnaitės, nei kiemsargiai (o dauguma jų Vilniuje juk lietuviai) negi turi nuosavybės. O dvidešimtį tūkstančių bedarbių (5000 įsiregistravusiųjų, šeimynos), kurių dauguma esą lietuviai, negi galima esą priskaityti prie „neblogai gyvenančių“. Tų dviejų veikėjų pareiškimuose ir glūdi svarbiausias skirtumas tarp pozicijos ir opozicijos. Pozicija (komitetas, jo globėjai ir šalininkai) būdama pati gerai medžiagiškai aprūpinta ir turėdama konservatyvines pažiūras, nemato ir neatjaučia mūsų krašto darbo žmonių reikalų, gerai apmokami jos laikraštininkai tikybiniais obalsiais prisidengdami gieda tik tautines dainas ir varo demagogiją, visai mažai tekreipdami dėmesio į mūsų krašto sunkią ekonominę padėtį, visai neieškodami kelių iš skurdo išbristi. Jiems gera, tai ir visiems, girdi, gera. Opozicija, rūpindamosi mūsų tautiniais reikalais, kreipia daug dėmesio ir į ekonomines ir politines mūsų gyvenimo sąlygas, labai yra susirūpinusi mūsų krašto ateitimi, turi daug platesnes ir gilesnes pažiūras. Ne tikybinių įsitikinimų klausimai skirsto visuomenę į sroves (nors tie klausimai ir turi bent kiek įtakos), bet realio gyvenimo reikalavimai. Taip yra visur, taip dabar gyvenimas eina ir mūsų krašte.

Kadangi pozicijos veikėjai nenori ir politikos srity eiti prie bendradarbiavimo ir neturėdami jokios moralės teisės atstovauja visus mūsų krašto lietuvius santykiuose su kitomis tautomis ir mūsų tautos laisvaja dalimi, tai opozicijai tenka susirūpinti savo ir politinio pobūdžio nepartivinės organizacijos steigimu. Prie to spiria ir gyvenimas.

Prof Jonas Jablonskis

Vasario mėn. 23 d. mirė Kaune mūsų žymus mokslininkas, mūsų kalbos tvarkytojas ir visuomenės veikėjas prof. Jonas Jablonskis. Gimęs 31 d. Naumiesčio valsčiuje, Vilkaviškio apskrityje. Mokslus ėjo Mariampolės gimnazijos ir Maskvos universitete, kur pabaigė kalbų ir literatūros skyrių. Baigęs mokslus norėjo gauti mokytojo vietą Lietuvoj, bet rusų valdžia jo nenorėjo įsileisti į vidurines mokyklas, vėliau tik gavo mokytojo vietą Mintaujos gimnazijoj, iš kur del bendravimo su lietuviais inteligentais ir mokiniais buvo rusų valdžios perkeltas Talinan. Kadangi Jonas Jablonskis visą laiką dar būdamas universitete ir po pabaigimo darbavosi lietuvių nelegališkuose laikraščiuose Prūsuose leidžiamuose, tai jam prisiejo ir nukentėti, Taline pas jį buvo padaryta krata, nors nieko ypatingo ir nerado, bet ištrėmė į Rusijos gilumą. Kilus Rusijos revoliucijai 1905 metais Jablonskis grįžta ir apsigyvena Vilniuje. Dirbo pirmajame mūsų dienrašty „Vilniaus Žiniose“, pradėjus gi Vilniuje eiti 1905 metų pabaigoj lietuvių demokratų (dabartinių liaudininkų) organui „Lietuvos Ūkininkui“, redagavo tą laikraštį, kol aplinkybių nebuvo priverstas išvažiuoti į Panevėžį, kur mokytojavo mokytojų seminarijoj. Iš Panevėžio vėl buvo ištremtas į Rusiją, karo metu gyveno Voroneže, kur mokytojavo lietuvių gimnazijoj. Pasibaigus kurui arti metų gyveno Vilniuje, del ligos (turėjo suparaližuotas kojas, vėliau ir rankas) iš Vilniaus išvažiavo ir ligi mirties gyveno Kaune. Buvo Lietuvos Universiteto profesorium, nors jo lankyti negalėjo, studentai lankėsi pas jį, visuomet jis būdavo jo labai mylimo jaunimo apsuptas.

Nors Jonas Jablonskis visą laiką ligi 1920 metų buvo persekiojamas ir blaškomas, nudirbo labai daug kalbos mokslo darbų. Savo raštus jis spausdindavo Rygiškių Jono, Kriaušaičio, Obelaičio ir kitomis slapyvardėmis. Jis parašė lietuvių kalbos gramatiką, sintaksę ir daug įvairių kalbos tyrimo raštų. Šiandien nėra šviesesnių lietuvių tarpe nei vieno žmogaus, nei vieno studento bei mokinio, kurs jo moksliškų raštų nežinotų ir galėtų be jų apsieiti. Mūsų raštiškos kalbos žymiausis tvarkytojas ir tėvas yra Jonas Jablonskis ir delto jo vardas bus gyvas musų tautoj, kol gyva bus tauta.

Jonas Jablonskis pasiliks mūsų atmintyje ir kaipo labai sąžiningas, teisingas žmogus, nuoseklus pažangus demokratas, liaudies draugas. Į Jono Jablonskio laidotuves buvo nuvykę ir keli Vilniaus lietuvių veikėjai. Mūsų gimnazijos direktorius, Lietuvių Mokslo Draugijos pirmininkas M. Šikšnys atsisveikindamas su Jonu Jablonskiu pasakė gražią kalbą, kuri buvo atspausdinta „Vilniaus Rytojuje“. Laidotuvėse, kurios įvyko vasario 25 dieną, dalyvavo valstybės prezidentas, visa vyriausybė, visa inteligentija ir didelės žmonių minios.

Prezidentas Masarykas.

Čekoslovakų prezidentas Tamošius Masarykas, kuris vasario 7 dieną baigė 80 metų, yra vienas iš žymiausiųjų žmonių pasaulyje. Visų kultūringų tautų ir valstybių atstovai pasveikino tą garbingą senelį, visi gi jo valstybės gyventojai be skirtumo įsitikinimų su didžiausiu džiaugsmu ir entuziazmu visą savaitę, bet nenustoję dirbę, minėjo savo prezidento 80 metų gimimo sukaktuves, siuntė jam daugybę pasveikinimų, linkėjimų; visuose čekoslovakijos miestuose ir miesteliuose buvo suruoštos manifestacijos, paskaitos, pamaldos. Kuom taip pasižymėjo Masarykas, kokie jo nuopelnai, kokios jis kilmės? Masarykas gimė paprastų darbininkų šeimoj, tėvas buvo šaltkalvis, motina virėja. Pradžios mokykloj pramokęs skaityti ir rašyti, mokėsi tėvo amato. Amatininku tačiau nepasiliko, turėdamas didelį patraukimą prie mokslo ir didelius gabumus, pats prisiruošė prie kvotimų, stojo gimnazijon, kurią pabaigęs kuogeriausiai, įstojo Vienos universitetan filosofijos skyriun. Del ypatingų gabumų ir stropumo pabaigus universitetą buvo jame paliktas ruoštis prie profesūros. Profesoriavo Vienos, o vėliau Prahos universitetuose, parašė daug mokslo veikalų filosofijos, sociologijos ir politikos klausimais. Visą savo amžių buvo nuoširdus, nuoseklus demokratas. Visuomet kovojo su neteisybe, su visuomenės išnaudotojais ir obskurantais, gynė nuskriaustųjų, ypač darbininkų reikalus, nors niekuomet nebuvo socialistu marksistu, Markso teoriją, kaipo grynai materjalistinę kritikavo. Buvo ir yra idealistas geriausioj to žodžio prasmėj. Tikybos klausimuose, oficialiai priklausydamas protestantų tikybai, laikosi laisvų pažiūrų, yra deistas, laisvai tiki Dievu.

Masarykas daugiausiai iš visų Čekų pasidarbavo Čekų nepriklausomybės atstatymui. Prieš karą, karo metu ir karui pasibaigus savo tėvynėje ir užsieniuose jis vadovavo išsivadavimo judėjimui, organizavo tautinę kariuomenę, šaulius, mokėjo prieiti prie visų didžiųjų politikų, buvo nuvažiavęs net Amerikon įtikinti prezidentą Vilsoną paremti Versalės Taikos Konferencijoj Paryžiuje Čekų reikalavimų. Čekoslovakija buvo atstatyta tokiose ribose, kokias nustatė Masarykas. Susirinkus tautos atstovybei Masarykas vienbalsiai buvo išrinktas prezidentu. Su viršum 10 metų vadovauja jau Čekoslovakų respublikai. Nors turi jau 80 metų, bet jaučiasi dar visai gerai, rašo dar moksliškus veikalus, turi daug įtakos parlamentui, vyriausybei, dažnai pareiškia labai įdomių minčių įvairiais visuomenės klausimais. Čekoslovakijoj yra daug įvairių tautų, tautose daug srovių, tarp tautų ir srovių pasitaiko gana daug kivirčų, susirėmimų, bet Čekoslovakijos respublika gyvena kuogeriausiai, kultūra ir ekonominė gerovė kįla, apie kokias nors diktatūras ten nieks ir negalvoja, visi ten laisvi, parlamente kalbasi įvairiomis kalbomis, vieni kitus supranta. Didžiausis čekoslovakų laisvės ir nepriklausomybės saugotojas ir gynėjas yra Masarykas, delto jis susilaukė pagarbos ne tik nuo Čekoslovakų respublikos piliečių, bet ir nuo viso kultūringo pasaulio.

D. A.

Del „Vilniaus Rytojaus" stiliaus ir puolimų.

Šiame krašte lietuvių laikraščių daug nebuvo nė nebus, nes nebūtų prasmės daug jų turėti. Bet taip pat negalima sau įsivaizduoti kurios nors vienos srovės monopolijos. Taigi, įvairių pakraipų laikraščiai ir čionai, kai ir visur, yra gyvenimo būtinybė ir su ja reiktų sugebėt ramiai skaitytis.

Galima tuos periodinės spaudos atstovus vertinti iš jų idejinės pusės teigiamai ar neigiamai sulig tuo, iš kurios kertės į juos žvelgiama ir tai naturalu. Bet labai nenaturalu, kai visuomenės aukomis remiamas laikraštis varo nuolatinę demagogiją, lyg rinkimų metu leidžiamas kurios politinės partijos agitacinis lapelis. Tokios rūšies spauda net trumpais agitacijos laikotarpiais žalingai veikia į skaitytojus, tai ką jau čia kalbėti apie tai, kai toks spaudos lapas ilgam laikui patenka į tokius šunkelius. Skaudu tai observuoti ir norėtųsi greičiau sulaukti laikų, kad, jei jau ne turinys, tai bent tos spaudos stilius pasidarytų kiek švaresnis.

Šios mintys ateina pasiskaičius „Vilniaus Rytojaus" 21 N. Vedamam „Tiesos vardan" jauti lyg ir norą eiti prie rimtumo. Ten pažymima vietos kunigų nuopelnai šio krašto lietuviams praeity, ir konstatuojama faktas, kad dabar jie yra jų vyresnybės suvaržyti tautinį darbą dirbti. Tai visa gražu, naturalu— nesuinteresuotas idėjinis darbas buvo ir bus gerbiamas net idėjos priešų. Bet būtų labai nenuoseklu pretenduoti, kad tik del nuopelnų praeity, nauji darbininkai turėtų eiti senais numintais nusipelnusiųjų keliais. Lietuvių liaudies priežodis sako: nauji medžiai nauji kirtėjai, ir su tuo dėsniu turi sutikti visi, ar kas nori, ar ne. Bet šiaip šis straipsnis švaresnis.

Tačiau, pasiskaičius korespondencijas iš Gėliūnų, Seinų—Punsko ir Švenčionių pajunti agitacinį demagogijos purvą ir tai už visos visuomenės lėšas. Jei jaustum, kad redakcija suklaidinta, būtų dovanotina ir atleistina, nes „nežino, ką daro". Tačiau taip nėra. Redakcijai buvo žinoma, kad „Vilniaus Žodžio" redaktorius važiavo Suvalkijon į savo tėvo laidotuves, kad buvo visai netikėtai net suareštuotas taip jam tragiškoj valandoj, o vis delto rašoma korespondencija, kad jis važinėjęs ten tik platinti „laikraščiukštį"... Ar gi tai dorai vedamam laikrašty būtų galimi tokie posakiai ir epitetai? Jei tas laikraštis mažesnis ir rečiau išeina, tai dar nereiškia, kad jis būtų blogesnis už dažniau einantį. Visas skirtumas tik tame, kad vieno leidimui laisva valia sudedami pinigai, o kito leidimui randama pastovesnių sumų.

Tad ar nevertėtų pradžiai bent švariau laikraštį stilizuoti, juk be abejo, kad laikui bėgant ir turinys turės pasikeisti.

A. V.

Red. prierašas. P. A. V. matyt gerai ne paskaitė „Vilniaus Rytojaus" straipsnio „Tiesos vardan" ir nesuprato to straipsnio autoriaus intencijos. Nematome ir švaraus stiliaus. Argi švariu stiliumi parašyti yra šitie posakiai: „kam gi, kuriam tikslui keliu šitą dalyką? O gi tam, kad paskutiniu metu atsirado žmonių, apsigyvenusių Vilniuje vos po Didžiojo Karo, nieko bendra su tautiniu mūsų atgimimu neturinčių, kurie pradėjo, jeigu taip galima išsireikšti, lietuvius kunigus... purvais draipstyti ir šaukti: traukitės iš kelio — einame mes. Tie nauji,

daugeliui mūsų nepažįstami, nežinia iš kur atsiradę, skelbia ne tik žodžiu, bet ir spaudoj (ačiū Dievui, didesnės reikšmės neturinčioj), kad va, girdi, visas mūsų tautinio judėjimo stabdys yra—kunigai". Autorius mini Dievą ir sąmoningai netiesą rašo. Jei tokius kaltinimus viešai darote tai įrodykite, kas iš mūsų kur, kada sakė ar rašė, kad kunigai mūsų krašte neturi jokių nuopelnų, kas kur draipstė juos purvais ir šaukė jiems, „traukitės iš kelio — einame mes". Mūsų spaudoj rašoma juk buvo tiktai apie tai, kad kunigai (turėta galvoj, žinoma, tiktai kelius Vilniaus ir Švenčionių lietuvius kunigus) patys būdami priklausomi nuo dvasiškos vyresnybės, kuri provincijos lietuviams kunigams nebeleidžia tautinį darbą dirbti ir juos iškelia į lenkiškas bei gudiškas parapijas, nesiveržtų išlaikyti savo rankose vadovybę švietimo darbui, nedarytų kliūčių pasauliečių švietimo draugijai, neleistų jų globojamoj spaudoj vartoti nešvarių insinuacijų prieš tos draugijos veikėjus ir pačią draugiją. Ne viduramžių laikais gi mes gyvename, kad vien tiktai kunigai galėtų būti švietimo ir labdarybės draugijų vedėjais. Niekur, tačiau, nieks iš mūsų nėra reikalavęs kunigų pašalinimo nuo jų iniciatyva įkurtų švietimo draugijų vadovavimo. Kada buvo tos draugijos pavojuje, visuomet jos buvo tik ginamos.

O kai del priekaištų mūsų adresu: „nežinomi, vos po Didžiojo Karo apsigyvenę, nedalyvavę tautiniame atgimime ir t. t.", tai juk tai yra blogiausios rūšies demagogija. Mūsų tarpe ne mažiau, jeigu ne daugiau, yra asmenų, kurie dar spaudos draudimo laikais rašinėjo ir platino vadinamus nelegališkus laikraščius. Yra ir prieš karą dirbusių tautinį darbą Vilniaus krašte. O kai del po Didžiojo Karo atsiradusių, ar nenorite pripažinti mūsų krašto pilietybės teisių po kelioliką metų čia gyvenantiems veikėjams, ar lietuvis inteligentas tik savo parapijoj bei apskrity tegali darbuotis, gal norėtumėt ir iš Kauno visus inteligentus išvaryti, kurie daugiau kai 50—100 kilometrų nuo Kauno yra gimę ir prieš karą negyvenę. Ar Vilniaus kraštas koks tolimas Sibiras, kurio padėties negali suprasti, su šiuo kraštu susigyventi ir jame dirbti kitose Lietuvos srityse gimę inteligentai. Bent kiek dar būtų pateisinami tie puolimai, jeigu tų mūsų „didelių patriotų" abaze būtų vien tiktai tikri vilniečiai, bet tokių ten yra labai maža. Iš vilniškių septynių Laik. Komiteto narių juk tiktai vienas ar du žmonės yra gimę bei gyvenę Vilniaus krašte ir prieš karą, kai kurie gi visai nesenai ir lietuviais tapę, o kitus patriotizmo labai mėgsta mokinti.

Kai del p. A. V. minėtų korespondencijų, tai turime tik pridurti, kad visa tai, kas parašyta korespondencijoj iš Gėliūnų, kaip pranešę mums visai ištikimi gėliūniečiai, yra netiesa. Gėliūnuose buvo taip, kaip aprašyta mūsų korespondencijoj pereitame numeryje.

Taip tai, kaip rinkimų metu leidžiami partyviniai lapeliai, vedamas visos visuomenės aukomis šelpiamas mūsų dažniau einantis laikraštis. Be to vartojama ir ypatinga taktika, visi to laikraščio skaitytojai suprato juk, kam straipsnyje „Vardan tiesos" taikomos insinuacijos, bet laikraštis gali pasisakyti, kad jis mūsų nelietė, mūsų vardo neišvardijo, tai ko jūs norite, ko jūs puolate.

Gabiųjų kaimo vaikų selekcija.

(Referatas, skaitytas Lietuvių Mokytojų Sąjungos suvažiavime 1929 m. gruodžio 31 dieną).

(Tąsa).

Tos vaikų gabumų tyrimo komisijos prie kiekvienos mokyklos pasiduodamos bendriems nuostatams laikui bėgant taptų labai svarbiu veiksniu atrenkant kandidatus į vidurines mokyklas ir, be abejo, jų nuomonė būtų daug objektingesnė priimant neturtingą vaiką į bendrabutį ar vidurinę mokyklą, negu atskiro asmens rekomendacija, kaip kad būdavo iki šiol. O mokyklai ir tautai jos būtų teigiamas pažangos veiksnys, nes daugumoj visuomenei padedant įgytų mokslo žinių tik tie, kurie mokslo verti.

Taigi, komisijos — geras dalykas objektingumo atžvilgiu, bet subjektyviai svarbiausias vaidmuo atrenkant gabiuosius mokinius, bei juos paruošiant konkursui, visados priklausys vietos liaudies mokytojui. Juo vaikai turi jam daugiau pasitikėjimo, juo jis gali geriau pažinti vaikų gabumus ir tai, kas kliudo jiems vystytis. Jis, kaip sodininkas-kūrėjas vaikščiodamas po daigyną, mato kas kliudo mažam diegeliui normaliai vystytis ir gali darydamas įtaką į jo aplinkumą daug tų kliūčių pašalinti.

Statydamas sau tikslą surasti savo mokinių tarpe nors vieną pilnai vertą vidurinio mokslo kandidatą liaudies mokytojas be abejo jį suras, jei, žinoma, visai neatsižvelgs į materiales vaiko tėvų pajėgas jam tą mokslą duoti. Be abejo, dažnai pasitaikys, kad daug gabiųjų vaikų bus iš turtingesniųjų tarpo. Tačiau tyrinėdamas vaikų gabumus neatsižvelgiant į tėvų turtą mokytojas bus bešališkesnis, jis prilygs grynam mokslininkui, kuris skaitosi tik su tikraisiais jo tyrimo sritį liečiančiais faktais, šiuo atveju—vaiko tinkamumu vidurinės mokyklos kandidatų eilėn.

Paimkim pavyzdžiui pagrindan šimtą lietuvių liaudies mokytojų, kurie imsis šio darbo atrenkant tinkamiausius kandidatus vidurinėms mokykloms, priimkim taip pat prityrimu patvirtintą dėsnį, kad kiekviena normali liaudies mokykla kasmet išleidžia po vieną talentingą, jei jau ne genialų, vaiką, tai kasmet turėsim po šimtą tinkamiausių kandidatų šio krašto lietuvių vidurinėms mokykloms. Visuomenė turės teisės pretenduoti, kad tie visi kandidatai būtų priimti bendrabučiuosna, neatsižvelgiant į tų vaikų tėvų pajėgas pakankamai atsilyginti už jų užlaikymą ir mokslą, — o vidurinėse mokyklose pradės dominuot toki mokiniai, kurie mokosi iš smagumo, o ne vien del mamos ar tėtės noro, kaip kad iki šiol dažnai pasitaiko. Jei tie vaikučiai iš karto ne poniškai atrodys, tai menka bėda, laikui bėgant jie, be abejo, ir paviršutiniai išprus, o svarbiausia, jie įneš į vidurines mokyklas naują nuotaiką — mokytis iš smagumo.

Taigi, liaudies mokytojo vaidmuo atrenkant šio krašto kaimuos tinkamiausią viduriniam mokslui elementą yra labai svarbus, jis turi net didžiausią teisę iš visuomenės reikalauti, kad jo tinkamiausiems auklėtiniams būtų prieinami bent vidurinio mokslo židiniai.

Gyvenant normalinėmis tautinio gyvenimo sąlygomis šitoki atrinkimo tinkamiausių kandidatų viduriniam mokslui užsimojimai gal ir nebūtų taip būtini, nes tais atvejais vyksta naturalus ekonomiškai pajėgingesnių visuomenės sluoksnių vaikų atrinkimas.

Bet mūsų šio krašto lietuvių kultūrinis kilimas ėjo ir eina ypatingai sunkiomis sąlygomis, todel mums yra būtinas reikalas jaunimo auklėjimą ir mokymą organizuoti tik racionaliai ir planingai. Tai mums būtina dar ir delto, kad mūsų krašto visuomenė ekonomiškai labai silpna ir kad mes naudojamės savo kultūriniam darbui plačios lietuvių visuomenės aukomis. Juo mūsų kultūriniam darbe bus mažiau rutinos, o daugiau kūrybos, juo to darbo rezultatai bus daugiau teigiami.

Tad pravartu šia proga pažvelgti bent į iš tolo numatomas perspektyvas gabiuosius šio krašto vaikus auklėjant, mokant ir į jų reikšmę šio krašto lietuvių visuomenei ateity.

Skaitant kasmet po šimtą naujų pirmos rūšies kandidatų į vidurines mokyklas ir prileidžiant, kad trims ketvirdaliams jų, t.y. 75-iems reiks duoti mokslas ir pilnas užlaikymas bendrabučiuos, skaitant per metus po 1000 auksinų kiekvienam, gausime per aštuonerius — dešimtį metų kasmet didėjančią 75 tūkstančiais auksinų sumą. Toji kylanti progresija tik po aštuonerių — dešimties metų pasiektų maksimalę sumą — 750 tūkstančių auksinų, o nuo tada jau imtų mažėti. Mūsų švietimo bei auklėjimo organizacijos palyginusios tą iš lengvo didėjančią sumą su jų sujungtų biudžetų metiniais ištekliais galėtų tarti savo žodį ar jų dabartiniai sujungti biudžetai daug nuo čia žymimos sumos skiriasi ir kokias jos turi galimybes planingai kandidatų vidurinėms mokykloms atrinkimą organizuoti. Bet šiuo tarpu mums nėra reikalo smulkiai gilintis į biudžetines smulkmenas pasitenkinant tik ta tikra galimybe, kad visa lietuvių tauta gali įstengt ir didesnių aukų, jei tik jos būtų tautai naudingos.

Lieka tad tik savęs paklausti: ar šio krašto lietuvių tautinei kultūrai būtų naudingas gabiųjų kaimo vaikų atrinkimas ir teikimas jiems mokslo žinių?

Pedagogui ir kartu tautiniam idealistui, kokiais daugumoj yra šio krašto lietuviai liaudies mokytojai, negali būt abejojimo — gabiųjų kaimo vaikų atrinkimas bei mokymas yra naudingas ir būtinai reikalingas. Mes turim šiame krašte dar daug sričių, kur nutautėjimo procesas tebeeina. Senieji dar tebekalba lietuviškai, o jaunimas jau gudėja. Sava kalba, savi papročiai tokiose srityse gali žmonėms tik tada imponuoti, kai jie imponuos vietos inteligentijai. Kadangi jos tenai veik nėra, reikia pasirūpinti, kad jos tenai būtų ir kad jai ta gimtoji sritis būtų artima. Tad mes turim turėt savų inteligentų iš kiekvienos lietuviškos salos — salelės.

Bet gyvename moderniškais didelių masių pretenzijų prie gerbuvio ir pinigo reikšmės laikais. Svarbu, kad mūsų auklėjami inteligentai nebūtų paleidžiami nuo mokyklos suolo į gatvę be skatiko, be vietos, nes tokius jaunuolius dažniausia likimas verčia bet kam parsiduoti. Svarbu tad, kad, duodami atrinktiems jaunuoliams mokslą, duotume jiems ir galimybę baigus vidurinę mokyklą turėti mažą savo kapitalą, kuriuo jie sulig savo nuožiūra galėtų pasinaudoti.

Dar prieš karą Anglijoj buvo mokyklų, kurios ruošė jų kolonijoms pirklius bei valdininkus. Ten, tiesa, mokėsi daugiausia turtingesniųjų sluoksnių vaikai. Bet tai dalyko neliečia. Tos specialės mokyklos turėjo specialius fondus, iš kurių būdavo sudaromos kiekvieno mokinio specialės sąskaitos už jų laipsnius mokykloj plius minus iš teigiamų ir neigiamų vienetų. Ir baigdamas mokyklą geriausias moksleivis turėdavo sąskaitą net iki 3000 svarų sterlingų, o su tokia suma jau galėdavo pradėti ar kokį biznį ar toliau mokytis, žiūrint, kas kam svarbiau.

Mums svajoti apie tokių sumų moksleivių sąskaitas gal būtų ir per drąsu, bet pas mus kursuoja ne sterlingai, o auksinai ir, jei baigdamas vidurinę mokyklą mūsų geriausias moksleivis turėtų savo einamojoj sąskaitoj bent 3000 auksinų, jis jau galėtų žengti nepriklausoman gyveniman gana drąsiai, o svarbiausia, turėtų pamėgimą taupyti, nes jau per aštuonerius metus vidurinėj mokykloj savo darbu būtų pripratęs taupyti. O tokį fondą sudaryti nebūtų jau nė taip sunku. Ypač Amerikos lietuviai taip gausiai mums šelpdami ir mokėdami patys branginti centą, šiam reikalui, be abejo, pirmoj eilėj aukotų, nes jie matytų, kad šioj srity lietuvių visuomenė rimtai rūpinasi apie jų šelpiamo jaunimo ateitį, o per tą jaunimą ir apie šio krašto lietuvių tautinę egzistenciją. Patys gi moksleiviai, būdami tiesioginia, suinteresuoti taip pat imtųsi sąmoningai tą fondą didinti pajamomis iš jų suruoštų vakarų, dailės parodų ir t.t., nes būtų tikri, kad bendromis jėgomis kraujasi sau kraitį.

Liaudies mokytojams pasiėmus šį darbą atrenkant kandidatus į vidurines mokyklas bus padaryta labai svarbus žingsnis einant prie mūsų auklėjimo ir mokymo įstaigų tobulinimo. Auklėjimo ir vidurinio mokymo įstaigų vadovybės bus skatinamos intensyviau, negu iki šiol, tobulinti auklėjimo ir mokymo metodus, nes jaus intensyvų plačios visuomenės susiįdomavimą jų vedamomis įstaigomis, tai švietimo reikalui bus kaip tik naudinga, na o per jį ir šio krašto tautiniam bei kultūriniam lietuvių kilimui.

Užbaigdamas tad šį savo pašnekėsį norėčiau palinkėti kolegoms, šio krašto lietuviams mokytojams, kad jaunimo švietimo ir auklėjimo centrinės draugijos rimtai skaitytųsi su mūsų korporacijos pageidavimais visame tame, kas liečia jaunimo auklėjimą ir mokymą.

Tegyvuoja šio krašto jaunimas ir jo švietėjai!

Sumanius šį referatą išleisti atskira knygute yra reikalo padaryti bent trumpą prierašą, kad būtų konkrečiai einama prie dalyko pradedant krauti bent Vytauto Didžiojo Gimnazijos abiturijentams kraitį jau nuo šių Vytauto Didžiojo metų.

Be minčių, liečiančių gabiųjų šio krašto vaikų atrinkimą viduriniam mokslui, čia buvo paliestas reikalas leisti gyveniman tokius inteligentus, kuriuos nebūtų lengva bet kam papirkti. O tai tokiu būdu, kad išeidami iš gimnazijos jau jie turėtų specialėj sąskaitoj atskirą kapitalėlį (gyvenam juk kapitalizmo laikais), kuris leistų oficialiai subrendusiems jaunuoliams jaustis ir faktinai tokiais ir pradėjus nepriklausomą gyvenimą bent pirmais metais nereiktų priklausyti nuo bet kieno malonių; kad bent dvejus metus galėtų savo kapitalu eiti aukštąjį mokslą arba kur savo gimtoj srity imtis prekybos ar pramonės, nes, be abejo, atsiras ir tokių.

Jei jaunuolis ar jaunuolė bent dvejus metus stengs savomis lėšomis eiti aukštąjį mokslą, tada jam baigti sugebės užsitraukti paskolą ir patys, nes jau jų susidarytas vidurinėj mokykloj kapitalas ir mokslas aukštojoj įrodys jų kreditingumą, o tada nustos prasmės ir stipendijų institucija.

Pravartu tad bent paviršutiniai žvilgterėti į princi-

pus, kuriais būtų skirstomas visiems abiturijentams—abiturijentėms jų kraitis, o taip pat į išteklius, kuriais lietuvių visuomenė galėtų tą kraitį abiturijentams sukrauti.

Abiturijentų kraičio fondą turėtų globoti Gimnazijos Direkcija ir atsakyti už laikomas kredito įstaigose to fondo sąskaitas. Laipsnių kotiravimo principus išdirbtų taip pat ji pati, pasikvietus patalkinėti moksleivių organizacijų atstovus. Taip pat moksleivių talkinėjama Direkcija nustatytų ir tikslus, kuriems vykinti abiturijentas turėtų teisę pasiimti savo pinigus iš savo sąskaitos. Laikui gi bėgant tas fondo skirstymo statutas, be abejo, būtų papildomas bei pakeičiamas sulig gyvenimo reikalavimais.

Pati mokytojų ir mokinių iniciatyva gali duoti tik pradžią tam abiturijentų kraičio fondui, o taip pat ir pajamos už šią knygutę skiriamos tik jam. Bet tai tik iniciatyva ir pradžia. Visą gi to fondo dydį turėtų sudaryti visos lietuvių tautos elitos skirtos lėšos. Pirmoj eilėj lietuviai rašytojai bei laikraštininkai ar atskirai ar per savo sąjungas turėtų tam fondui skirti bent mažą savo honorarų nuošimtį, nes jie, kaipo Vilniaus romantizmo skelbėjai užsideda sau tiesioginę pareigą Vilniaus krašto jaunosios kartos atžvilgiu; toliau moksleivių ir Gimnazijos Direkcijos iniciatyva būtų galima išsirūpinti tam tikras sumas iš visų lietuviškų banko-kredito bei pramonės įstaigų, kad jos bent metinių susirinkimų metu skirtų šiam reikalui nors mažą savo pelno dalį; ir pagaliau, įvairios kitos lietuviškos draugijos bei pasiturį asmens turėtų taip pat prie šio darbo prisidėti. Be abejo, kad tuo būdu susidarytų pakankamas bent Vytauto Didžiojo gimnazijos abiturijentams kraitis, kurį įgiję sulig savo gabumais bent gabiausieji abiturijentai galėtų nuo nieko nepriklausomi baigti net aukštąjį mokslą.

Jei šis sumanymas rastų atbalsio plačioj lietuvių visuomenėj, tikrai, jis taptų greitai, net šiais Vytauto Didžiojo metais realizuotas ir jau šiemet baigią Vytauto Didžiojo gimnaziją jaunuoliai bei jaunuolės galėtų gauti kartu su brandos atestatu bent mažą sąskaitoj kapitalėlį, kuris palengvintų jiems kelią į nepriklausomą gyvenimą bei aukštąjį mokslą ir jau šiais metais būtų padaryta pradžia leisti iš mokyklos materialiai nepriklausomus inteligentus, kuriems protekcija, o kartu su jomis ir būdo diformacija būtų nepavojingos. Jie savo gabumais įrodę, ko verti buvo būdami vidurinėj mokykloj jaustų taip pat pareigą mokėti sąmoningai naudotis savo kapitalu, nes žinotų, kad stipendija bus sunku gauti net per protekciją, o tai ugdytų juose atsakomybės jausmą prieš save ir visuomenę.

Tuo būdu auklėjimo srity būtų visos tautos padarytas mažiausiai rizikingas eksperimentas, kuris jau net tuo tarpu leidžia pasidžiaugti gražiomis perspektyvomis šio krašto lietuvių jaunajai kartai. Moksleiviai žinodami, kad jų darbo požymiai — trimestrų laipsniais kotiruojami konkrečiais vienetais, turės galingesnį impulsą akordiniai dirbti mokslo darbą o prie darbo nuo mažens pripratę, bus geri darbininkai ir subrendę, mokės taupyti skatiką. Žinodami, kad baigus vidurinį mokslą stipendijos bus sunku gauti, jie už savo kapitalą turės arba pradėti eiti aukštąjį mokslą, arba pasirūpinti imtis kito kokio darbo, o tai gerai veiks į jų pilietinę sąmonę, mažiau bus viendienių. Įgiję pagrindą nepriklausomo gyvenimo pradžiai dėka savo darbui ir visos lietuvių tautos paramai, jie savųjų nestengs užmiršt net norėdami ir, toli ar arti nuo jų būdami, dirbs saviesiems.

Bet svarbiausia tokio auklėjimo paseka bus ta, kad daugumoj, tie jaunuoliai-jaunuolės bus šio krašto tautiniai idealistai, nes nejausdami slogučio, kad tuoj gimnaziją baigus reiks už duonos kąsnį prekiauti savo pažiūromis, jie suspės išsidirbti nepriklausomą būdą, o paskui, jei ir teks susitikti su nemaloniais gyvenimo siurpryzais, tai jau bus mažiau pavojų tam būdui diformuotis.

Toki lietuviai inteligentai bus šiam kraštui naudingi, nes kels lietuvių vardą kitų vietos tautų tarpe, mokės su jomis sugyventi, jas suprasti ir vers jas su lietuviais skaitytis. Tuo būdu Vilniškojo lietuvių tautos romantizmo atstovai turės kuo pasidžiaugti ir tikrenybėj.

Vytauto Didžiojo gimnazijos abiturijentai turi būt verti gauti kartu su brandos atestatais ir savo specialę sąskaitą, kaip kraitį.

(Galas).

A. Valaitis.

Vilnius, 1930—II—19.

Lietuvių Mokytojų Sąjungos Švenčionių Skyriaus narių suvažiavimas.

Š. m. kovo 1 d. Švenčionyse įvyko metinis M—jų Sąj. Švenčionių Skyriaus narių suvažiavimas, kuriame dalyvavo 40 mokytojų. Suvažiavime pirmininkavo mokyt. S. Švogžlys, sekretoriavo mokyt. M. Gudėnas.

Dienotvarkė prasidėjo Vytauto Didžiojo Jubilėjaus klausimu. Kadangi įsikūręs Vilniuje Jubilėjaus minėjimo komitetas „užmiršęs" (anot vieno veikėjo žodžių) pakviesti liaudies mokytojų atstovų, tai nutarta paminėti jubilėjų savarankiai. Mokyt. Šekštelė įnešė sumanymą pastatyti Vytautui paminklą iš laukinių akmenų su liaudies pagalba. Sumanymas tapo priimtas ir išrinkta 14 asmenų komisija.

Iš valdybos pranešimo paaiškėjo, kad daugiausiai pastangų buvo dedama mokytojų gilesniam išsilavinimui. Daug domės buvo kreipiama į knygyno sudarymą. Iki šiol skyriaus nariai mokėjo iš savo algos 2%, už kuriuos nupirkta arti 1000 knygų geros vertės, tarp kuriu nemaža yra pedagoginio turinio.

Ateity nutarta mokėti knygyno padidinimui po 1 zlotą į mėnesį.

Pranešimuose iš vietų mokytojai nusiskundžia valdžios pavėluotais patvirtinimais ir valdiškų mokytojų kišimosi į jų reikalus. Be to, keli mokytojai tapo visai atleisti nuo darbo, nenurodant jiems pašalinimo priežasties Šiuo klausimu suvažiavimas priėmė atatinkamą rezoliuciją, kur gina teisinę lietuvio mokytojo padėtį, Švietimo valdžios akyse.

Be to, nutarta susirūpinti atleistųjų draugų likimu. Visi jie yra kritiškoje padėty — mokytojaut neleidžiama, kito darbo neranda. Tuo tarpu vienas mokytojų priminė, kad Švenčionyse (yra ir Vilniuje) esama tokių inteligentų, kurie turi po 3 gerai apmokamas tarnystes ir vargiai, ar įstengia jas visas sąžiningai atlikti. Taigi, nutarta kreiptis į atatinkamas lietuvių įstaigas, prašant atkreipti į tai dėmesį ir bedarbiams mokytojams parūpinti bent po

vieną menką vietelę. Sąryšy su tuo klausimu, mok. Čepulytė pasiūlė suvažiavimui išreikšti užuojautą tiems Vilniaus lietuvių studentams, kuriems del pažiūrų skirtumo tapo atimtos stipendijos. Jos pasiūlymą palaikė ir kiti mokytojai. Jų nuomone, studentai arčiau, negu kas kitas, stovi prie liaudies mokytojų; su jais, kaipo su bendro dirvono darbininkais, reikia palaikyti kuostipriausius ryšius.

Po gana ilgų ginčų, sukeltų poros suvažiavimo svečių išsišokimu, suvažiavimas nutarė sudaryti aukų lapą nuskriaustųjų studentų sušelpimui.

Iš kitų sumanymuose iškeltų minčių, pažymėtina rezoliucija, kurioje mokytojai nurodo, kad jų skyrius yra grynai profesinė organizacija, kurioje dirba vieną bendrą profesinį darbą lietuviai mokytojai be pažiūrų skirtumo. Tarp „Ryto" ir „Kultūros" mokytojo Sąjungos skyriuje jokio skirtumo nebus. Pastaroji rezoliucija kilo po Pašaminės „Kultūros" mokyklos mokyt. Karužo turiningo pranešimo.

Skyriaus valdybon dauguma balsų įėjo mokytojai — jos: V. Čepulytė, M. Krinickaitė, M. Gudėnas ir V. Šekštelė.

Susirinkimas pasibaigė mokyt. Švogžlio kalba ir tautos himnu.

Vakare, gimnazijos salėje įvyko skyriaus vardu rengiamas vakaras su vaidinimu: „Iš meilės". Vaidino mokytojai ir sodžių jaunimas. Šis vakaras parodė, kad Švenčioniškiai mokytojai stipriai yra susiorganizavę ir moka bendrai, draugiškai dirbti.

Nėr jau taip lengva išsisklaidžiusiems po sodžius mokytojams mokyklų darbo metu surengti rimtą vaidinimą. Tam reikia daug darbo ir geros valios. Matyt, mokytojai kaip tik tos valios turėjo nes savo roles, vaidinimo metu, atliko visai gerai.

Labai naturaliai atrodė scenoje jaunimas, kurį vaizdavo tikras sodžiaus jaunimas. Be to žiūrėtojų dėmesį kreipė į save dekoracijos, mokyt. Šekštelės nupaišytos.

Po vaidinimo buvo šokiai iki 3 val. ryto.

V—ia.

Mokytojų Sąjungos Švenčionių skyriaus narių suvažiavimas sumanė išreikšti užuojautą Vilniaus lietuviams studentams, kurie del savo pažiūrų neteko stipendijų. Nieko stebėtino, kad liaudies mokytojai, gerai pažinodami skurdą ir badą, atjaučia nuskriaustuosius. Bet labai tenka stebėtis, kad nuskriaustųjų draugas, studentas A. B. tos mokytojų užuojautos pagailėjo savo draugams. Mat, anot jo, tie nuskriaustieji esą „tautos darbo ardytojai ir „komunistai". „Na, gal ne tie, bet kiti (čia ir pavardėmis išvardijo) tai tikrai esą komunistai" ir p. B. „žinąs net gi tikrų faktų".

Oi, atsargiau, p. studente! Kad netektų Tamstai labai negarbingo vardo įsigyti! Patartina būtų: 1) — nesikišti į kitų reikalus; (šiuo žygiu į mokytojų, nesant jų organizacijos nariu, o tik svečiu, ir tai neprašytu) o 2) — atsiminti kur ir kas kalbama.

Gird.

Iš literatiško kampo.

Praeity Vilnius savo literatais gali pasigirti, net tokiais kaip Ad. Mickevičius, Syrokomla, kurie ir lietuviams yra artimi. Dabar literatų gyvenimas taip pat pradeda smarkiau reikštis, net miesto Valdyba šiemet paskyrė pirmąją literatūros dovaną, kurią gavo pagarsėjus lenkų poetė-lyrikė p-lė Kazimiera Iłłakowicz'aitė. Š. m. kovo m. 9 d. Magistrate tapo jai iškilmingai įteikta dovana (5000 zl.), o iš vakaro Vilniaus Lenkų rašytojų sąjungoj Vilniaus miesto pirmoji laureatė buvo iškilmingai sutikta, kur po sveikinimų ir kalbų apie jos kūrybą pati autorė paskaitė kai kuriuos savo kūrinius. Jos kūriniai grynai lyriški, eiliavimo technikos atžvilgiu tobuli ir gana originalūs, o eilėraščių temų šaltiniai daugiausia mušas iš gimtosios srities laukų, dvarų ir sodžių, nors tiesa tėviškę poetė gana plačiai supranta, kaip vienam jos recituotam eilėrašty pasisako, tai esanti ne vieta, o sritis tarp Ladogos ir Krimo.

Pabuvus vietos lenkų literatų iškilmėse ateina minčių pasižvalgyti savųjų tarpe. O kai apsidairai, tai pamatai, kad bent keliolikai tik senesniųjų Vilniaus lietuvių literatūros sritis gana familiari, nekalbant jau apie rašantįjį jaunimą. Vietos lenkai literatai susiorganizavę, žydai taip pat, tad atrodytų, kad ir vietos lietuviams literatams pilnai atėjo laikas susiorganizuoti ir taip pat, jei ne kas savaitę tai bent kas mėnesį ruošti literatūros vakarus. Be abejo, atsirastų mūsų ponių, kurios savo salionus bent pradžiai atidarytų, kur mėgstą meną asmens galėtų tikrai įdomiai ir naudingai praleisti kelias valandas, o ir mūsų nesuteikantiems politikams susitaikyti. Laikas būtų mūsų laikraštininkams bei rašytojams apie tai pagalvoti.

A. Valaitis.

Patarimai ūkininkams.

Baigiasi jau žiema. Dieną saulutė jau gerokai pašildo. Dar du mėnesiu nematomai, kaip ir pirmieji du šių metų praslinks, ir ūkininkui prasideda jau darbas. Du mėnesiu—tai daug gražaus laiko — pasakys ne vienas: galima dar ilsėtis. Tačiau taip nėra, — geras ūkininkas jau ir dabar turi nemažai darbo. Čia neskaitome darbo miške, ar ant ežerų, kur daug žmonių žiemą prasiverčia, bet turime galvoj grynai ūkio darbus. Koks tasai darbas — pakalbėsime.

Javų sėklos. Kad ir toli dar sėjos laikas, bet sėklomis jau dabar reikia pradėti rūpintis. Kas tų sėklų neturi, gali dabar pigiau nusipirkti, kadangi vėliau bus brangesnės; tas, kas jų turi, privalo savo sėklas tinkamai sėjai priruošti. Viena iš priežaščių, kodel mūsų kraštas visuomet gauna mažą derlių, yra ta, kad mūsų ūkininkai sėja menkas ir blogai išvalytas sėklas. Kasmet vartojant menką sėklą, derlius vis eis menkyn; darant gi atžagariai t.y. vartojant kasmet geresnę sėklą, taisysis ir derlius. Todel dabar reikia pasigaminti pavasario sėjai gerų sėklų. Pirmiausia — javus reikia gerai išvalyti: gerai išvėtyti, arba kur yra arpai po du — tris kartus perleisti per arpą. Ten kur arti yra trijerias, būtinai reikia sėklos dar trijeruoti. Iš trijerio išeina gerų sėklų vos pusė, bet to nereikia bijoti: pervaryti grūdų didesnį skaičių, ir blogesnę rūšį pasilikti pašarui arba duonai, geriausius gi grūdus palikti sėklai. Kur nėra arpų trijeriu, reikia sėklinius grūdus bent per rėtį persijoti. Sunkiau yra su žirniais. Daug grūdų yra sukirmijusių; tokių grūdų ir mašinos neišskiria. Todel žirnius reikia perrinkinėti rankomis; kas vakarą, atsisėdus su vaikais apie stalą, iki pavasario sėjos galima daug sėklos priruošti.

Daržovių sėklos. Šias sėklas moters perka pačiam pavasary iš pinčiukų, brangiai už jas tada mokėdamos; sėklos bet tos dažniausiai nedygsta. Ir šių sėklų reikia dabar pasirūpinti. Tuo reikalu reikia prašyti ūkio ratelių, kad šie per Ūkio Draugiją sėklų išrašytų. Dabar užpirktos sėklos kuone pusiau pigesnės.

Mineralinės trąšos. Gauname žinių, kad mineralinių trąšų ūkininkai kasmet daugiau vartoja; matomai turi iš jų žymios naudos. Bet ir trąšos į pavasarį eina brangyn, o kitų ir visai pritrūkti gali. Todel ir su trąšomis jau dabar reikia pradėti rūpintis, kad ankščiau nusipirkus. Ir šį reikalą geriausia yra atlikti per savo ūkio ratelius.

Ūkio įrankiai. Visus ūkio įrankius, mašinas reikia iš anksto apžiūrėti ir kas reikalinga pataisyti. Pavasarį ir vasarą tiems darbams laiko jau nėra.

Sodas. Vaisinius medelius jau dabar reikia apžiūrėti: sudžiuvusias šakas reikia išpiauti, nupiautą vietą užlibdyti medžių mostele, arba užtepti bent moliu, ar degutu; nuskusti atstojusią žievę ir visą liemenį ir kiek galima šakas pabaltinti; sudžiuvusius ir užsilikusius nuo pernykščių metų obuolius nurinkti ir sudeginti, nes juose dažniausiai žiemavoja įvairūs kenksmingi medžiams vabalai.

Kaip įsteigti „Kultūros" skyrių sodžiuje.

Norintieji įsteigti sodžiuje skyrių nariai bei pritarėjai „Kultūros" draugijai, privalo paduoti Lietuvių „Kultūros" Švietimo Dr-jos Centro Valdybai (Vilnius, g. Portova Nr. 19, 5) pareiškimą, kuriame nurodo: a) kokiame sodžiuje, (kokio valsčiaus ir apskrities) steigia skyrių; b) kieno namuose bus skyriaus buveinė; c) kiek narių turi skyrius (turi būti ne mažiau trijų); d) steigėjų vardai, pavardės ir adresai. Centro valdyba gavusi tokį pareiškimą, praneša valdžiai, o ši įregistruoja.

Legalizuotas Draugijos skyrius veikia sulig draugijos įstatų, Centro Valdybos parėdymų ir visuotinų bei skyriaus susirinkimo nutarimų.

Skyrių nariai turi rūpintis skleisti šviesą savo apylinkėje, įsteigti knygynėlius, išsirašyti laikraščius, daryti paskaitas, ruošti vakarėlius, steigti mokyklas. Visiems skyrių geriems sumanymams kiek galėdama padės Centro Valdyba.

Skyrių steigėjai turėtų rūpintis, kad „Kultūros" skyriaus įsteigimas nesukeltų vaidų lietuvių tarpe, patartina steigti skyrius ten, kur visai nėra kitų švietimo draugijų skyrių, kur jie yra tik popiery ir nieko neveikia, arba jeigu, kitų švietimo draugijų skyrių visi veiklesnieji nariai sutinka pereiti į „Kultūros" skyrių.

Tuo klausimu esame gavę daug laiškų, taigi visiems atsakome, skyrium atsakymų nebus. Red.

KORESPONDENCIJOS.

Pašaminė, (Švenčionių apskrities). Po ilgų ir sunkių pastangų, susilaukėme ir mes mokyklos kurioje vaikučius moko jų prigimta kalba. Nieko negelbsti ir valdiško mokytojo grąsinimai tėvams, kad savo vaikus leistų į valdišką mokyklą. Yra nekurių pačių lietuvių daromos pastangos, kad į šią mokyklą nesilankytų vaikai, pav. Kaltinėnų „Ryto" skyriaus pirmininkas pradėjo įkalbinėti nekuriuos tėvus leisti vaikus į valdišką mokyklą, o bet ne į lietuvišką „Kultūros", nes girdi tai esanti prieštikybinė, bet tokių tėvų atsiranda mažai. Tokie reiškiniai mums lietuviams būtų nelabai pageidaujami. Bet vienok, nežiūrint kliūčių, mokinių skaičius nuolat auga, ir del to lenkiška mokykla nustoja vis daugiau mokinių, lietuviška mokykla yra tėvai pilnai užganėdinti, bet ją dar su didesniu noru lanko mažulėliai.

Žinantis.

Kretonys, (Kaltinėnų valsčiaus). Šių metų „V. Ž." 1-me numeryje, buvo patalpinta korespondencija p. Perkūno, kuris joje džiaugiasi tilpusia pereitų metų „V. Ž." savo korespondencija, kuri anot jo labai sujudinusi Kretonų sodžiaus gyventojus. O ištikrųjų į jo korespondenciją buvo žiūrima visai šaltai ir nieks nemanė dėlei to kvaršinti sau galvas bei ieškoti to, kuris ją parašė nes yra pramanyta.

Nabagas norėjo suprovokuoti Kretonų jaunimą, bet tas jam nepavyko. Tiesa, jis gal ir prisidėjo prie skyriaus organizavimo, bet iš to nereikia daryti išvadų, kad jis jame darbavosi, nes jo nuveikti darbai yra skaitlingi tik skyriaus ne naudai, kurie čia gal sunkoka būtu suminėti, bet bendrai imant šis „veikėjas" visur ir visuomet stengdavosi pakenkti ir kas statoma griauti ir dar nereikia užmiršti, kad jis yra taipogi įsteigėju „Koło Młodzieży". Pašaminėje (ir dar keletos lenkiškų organizacijų). Manau, kad ir šis jo darbas pasirodys p. Perkūnui išganingu.

—ių Aras.

Vaišniūnai, (Švenč. apskrities). Mūsų sodžius randasi prie pat rubežiaus lenkų-lietuvių. Gyventojai yra lietuviai Šiemet ir mes susilaukėm savo mokyklos nors privatinė bet lietuvių. Gražūs mūsų apylinkių vaizdai: vienoj pusėj didelis Driugių ežeras, o kitoj pusėj dideli Lietuvos miškai. Malonu būtų, kad mūsų p. mok. C—tė surengtų jaunimui kokius kursus, nes jaunimas mažai yra apsišvietęs.

Juozas.

Strygailiškis, (Švenčionių apskričio). Mūsų sodžius dar ne kartą nebuvo minimas laikraštyje. Gyvena nemažas skaičius gyventojų, bet gi tas jų tamsumas daug sukelia neramumų. Neturi nei mokyklos, nei jokio skyriaus. Kol gyvavo lietuviška mokykla Petrave tai mūsų vaikai vaikščiojo į Petravą, bet uždarius ten mokyklą ir įsteigus ten lenkišką mūsų vaikučiai pasiliko namie. Nežiūri mūsų tėvai vaikų ateities ir neduoda jiems apšvietos, bet laiko namie. Nebūtų ten nuodėmės namie laikyti vaikus, kad gyventų tėvai padoriai ir neduotų vaikams blogų pavyzdžių, bet jaunimas kas ketvirtadienį kermošiauja Ignalinoj ir paskutiniu skatiku geria „Szuszkevičiaus" smarvę, o paskui šluoja žydų mėšlynus. Tą patį ir mūsų seniai daro eidami lenktynių su jaunimu. Geriau būtų, kad tuos grašius atiduotų ubagams ar į „Palaukių" (ežerą) mestų, negu tam „kenksmingam vandeniui" Ignalinoj atiduoda. Reikia tuos blogus papratimus šalinti iš savo tarpo.

Juozas.

Švenčionys. „Vilniaus Rytojaus" Nr. 21 įdėta p. Švenčioniškio korespondencija, su kurios faktų nušvietimu negalima sutikti. Ten rašoma apie M. S. Švenčionių skyriaus suvažiavimą, įvykusį kovo 1. d. p. Švenčioniškis rašo, kad „kultūrininkai" savo „demagoginiais sumanymais" sugadinę suvažiavimo nuotaiką. Nepadavęs nė vieno fakto, nenušvietęs

susirinkimo eigos, kalba apie demagoginius sumanymus. Korespondentui žinoma pikta, kad Švenčioniškiai mokytojai, jau laisvi yra nuo vergiškų jausmų, tai ir bus visa jo pykčio priežastis.

Viso susirinkimo metu nuotaika buvo kuogeriausia, nežiūrint to, kad neprašyti svečiai mėgino ją sudrumsti. Na, o jei kam nepatinka mokytojų savarankumas ir jų „ermideriai"—tai sunku, visiems neįtiksi.

Tegu p. Švenčioniškis atsimena sau žinomą posakį:

„Nebeužtvenksi upės bėgimo"... Taip, gerbiamasis! Užtenka sapnuoti. Laikas pažvelgti tikrenybei į akis.

M.

Iš Š. Amerikos J. V. lietuvių gyvenimo.

Š. Amerikos lietuviai pasidalinę yra į kelias sroves panašiai, kaip ir N. Lietuvoj: krikščionis-demokratus, tautininkus, sandariečius, kurie remia Lietuvos liaudininkus, socialistus ir komunistus. Daugiausiai narių turi kraštutinės partijos: krikščionys-demokratai ir komunistai. Visos srovės turi po kelius laikraščius. Tautininkai, kurie spiečiasi apie „Vienybę" ir „Dirvą" maža kuom skiriasi nuo sandariečių, savo atskiros partijos tautininkai neturi, gana daug jų priklauso „Sandaros" sąjungai, „Sandaros" centras dabar yra Chicagoj, ten eina ir jų organas „Sandara". Socialistai turi dienraštį „Naujienas" Chicagoj ir savaitinį „Keleivį" Bostone, abudu tuodu laikraščiai turi daug skaitytojų, nors Socialistų Sąjunga narių nedaug teturi, daug daugiau narių turi komunistai, jie veikia atvirai, leidžia kelius laikraščius „Saulę", „Vilnį" ir kitus. Krikščionys-demokratai turi tris laikraščius „Draugą", „Garsą" ir „Darbininką".

Šiais metais Amerikos lietuviai sukruto plačiai minėti Vytauto Didžiojo jubiliejų, sukūrė daug komitetų, ruošiasi prie didelių iškilmių, siunčia keletą didelių ekskursijų Lietuvon. Socialistai į visą tą judėsį žiūri šaltai, komunistai, žinoma, Vytautą boikotuoja, liberalai tautininkai ir krikščionys-demokratai iškilmes bendrai ruošia. Amerikos lietuviams Vytauto mirties sukaktuvės be abejo sukels daugiau tautinio ūpo, sumažins nutautėjimą. Nepriklausomybės šventė 16 vasario visose Amerikos lietuvių kolonijose buvo paminėta spaudoj, koncertuose ir prakalbose. Neužmiršta Amerikiečiai ir Vilniaus, mini kiekvienai progai pasitaikius, bet tas minėjimas, darosi vis šaltesnis, komunistai visai tą klausimą neigia, socialistai mažai juom tesirūpina, daugiausiai susirūpinę yra sandariečiai, tautininkai ir krikščionys-demokratai.

Šiemet, rodos gegužės mėnesy, įvyksta Susivienijimo Lietuvių Amerikoj Seimas. Ta labdarybės pobūdžio draugija yra didžiausia iš visų Amerikos lietuvių organizacijų, turi milijoninį kapitalą, suteikia labai daug pašalpų savo nariams. Tai draugijai priklauso visų srovių lietuviai, išskyrus krikščionis-demokratus. Toj organizacijoj eina smarki kova su komunistais, kurie daro pastangas paimti tą organizaciją į savo rankas. Susivienijimo Tarybos rinkimai jau buvo (rinkimai vyksta kolonijų kuopuose), bet komunistams nepavyko pravesti į Tarybą nė vieno savo nario.

Visi tie Amerikos lietuviai, kurie turi darbo arba savo įmones, gyvena gerai, bet šiemet gana daug Amerikoj yra ir bedarbių, nors imigrantų Amerikos vyriausybė labai maža beįsileidžia.

V.

POLITIKOS APŽVALGA.

Lenkijoj vyriausybė vėl atsistatydino. Prancūzijoj Tardieu sudarė naują vyriausybę, ja labai patenkinti dešinieji, nors vyriausybės narių tarpe yra ir kairiųjų, užsienių reikalų ministeriu pasiliko tas pats senas ir gudrus prancūzų Briandas. Užsienių prancūzų politikoj jokių atamainų nebusią, vidaus gi politikoj numatoma aštresnė kova su komunistais. Sovietų Rusijoj komunistai tebeveda aštrią kovą su visomis tikybomis; cerkvės, bažnyčios, sinagogos uždaromos. Žemės ūkio srity komunistai likviduoja stambesnius ūkininkus, vadinamus „kulakus", atima iš jų žemes, steigia žemės bendroves, naikina privatinę žemės nuosavybę. Valstiečiai toms reformoms priešinasi, bet valdžia nenusileidžia, vartoja represijas, nepatenkintus siunčia į Sibirą, arba kiša kalėjiman. Ar komunistams pavyks varu įvykdyti tos reformos ir kokių jos duos vaisių, parodys ateitis.

Vokietijoj politinės partijos parlamente nebegali susitarti del piniginių klausimų, kai kurios partijos nenori priimti Haagos konferencijos nutarimų, kuriuose nustatoma kiek ir kaip vokiečiai turi mokėti atsilyginimo už pralaimėtą karą. Jei parlamentas nepatvirtins tos konferencijos nutarimų, vadinamojo Yungo plano, tai vyriausybė žada prašyti prezidento paleisti parlamentą.

Londone tebeposėdžiauja dar jūrų nusiginklavimo konferencija. Paskutinės telegramos praneša, kad susitarimas bus pasiektas.

Čekoslovakijoj visa tauta šventė savo prezidento Tamošiaus Masaryko 80 metų gimimo dienos sukaktuves. Iškilmės tęsėsi visą savaitę.

Ispanijoj, kaip jau minėjome, po diktatūros nuvertimo vykdoma demokratinė tvarka, netolimoj ateity bus parlamento rinkimai, visos pažangiosios partijos reikalauja karaliaus Alfonso pašalinimo ir respublikos paskelbimo. Tokius reikalavimus stato net kai kurie konservatyvinių pažiūrų žymūs politikai.

N. LIETUVA.

N. Lietuvos gyventojai. Gyventojų nepriklausomoj Lietuvoj dabar yra apie 2.250,000; iš jų 1.071.000 vyrų ir 1.179.000 moterų. Vienam kvadratiniam kilometrui Lietuvoj tenka 40 žmonių. Tuo būdu gyventojų tirštumo atžvilgiu Lietuva Europoj užima 25-tą vietą.

Tirščiausiai gyvenama Vilkaviškio apskritis — 58 žmonės kv. klm., o rečiausia — Panevėžio apskr., kur vienam kv. klm. tenka tik 31 žmogus.

Tikėjimo atžvilgiu 80% visų gyventojų yra katalikai, 9%—liuterionys, 1,5%—sentikiai, 1%—stačiatikiai. Kitoms tikyboms tenka 8,5%.

Tautybės atžvilgiu 80% yra lietuvių, 7%—žydų, lenkų—3%, rusų—2%, vokiečių—4% ir 4% įvairių kitų tautybių.

Liaudininkų susivažiavimas. Pereitą mė-

nesį įvyko L. Valstiečių liaudininkų susivažiavimas, kurame dalyvavo 150 atstovų. Visi kalbėtojai pasireiškė už grąžinimą Lietuvoj demokratinės santvarkos, panaikinimo karo stovio ir t.t. Į Lietuvos Valstiečių Liaudininkų Sąjungos Centro Komitetą išrinkti šie asmenys: buvusis prezidentas dr. K. Grinius, buv. min. pirmininkas M. Sleževičius, Toliušis, Bortkevičienė, J. Paleckis, prof. V. Lašas, J. Kalnėnas, J. Strimaitis ir k.

L. Darbo federacijos lyderį K. Ambrozaitį, Kauno karo komendanto nutarimu išsiųsta į Raseinių apskritį 6 mėn.

Ūkininkų sąjungos byla Rokiškyje. Ši byla turi labai didelę visuomeninę reikšmę, nes buv. Ūk. S-gos Rokiškio skyriaus veikimas buvo labai plačiai varomas ir nuo „veikimo" yra labai daug skaudžiai nukentėjusių ūkininkų. Vyriausias šios bylos kilimo kaltininkas buvęs Rokiškio Ūk. S-gos kred. banko direkt. Jonas Rimša, pasisavinęs kelias dešimts tūkstančių litų pabėgo Brazilijon.

Teismas tęsėsi 13 dienų, kur kaltinamųjų buvo kelioka, tarp jų ir pralotas Labanauskas. Kelis iš jų tarpo teismas išteisino, o likusius yra nubaudęs įvairiems terminams bausmėmis, tarp kurių pralotas Labanauskas gavo 3 mėnesius sąlyginio arešto, jeigu per 2-jus metus nenusikals, bus nuo bausmės atleistas.

Lietuviška enciklopedija. Vasario 19 d. įvyko enciklopedijos redaktorių pasitarimas. Susirinkime paaiškėjo, jog ruošiamas katalogas.

Kurortai. Sveikatos departamentas vasarojantiems gali išlaikyti tik du kurortu: Palangos jūrų maudykles ir Birštono šaltinius.

Kitos vietos gaus kurortų teisių tik tada, kaip jos sustiprės, sulauks daugiau lankytojų ir įgaus didesnės kraštui svarbos.

Paleistas Frizinskis lašinių bylos dalyvis. Padavus malonės prašymą pereitą mėnesį tapo paleistas iš kalėjimo Frizinskis, anspauduotų lašinių skutikas.

Žemės banko įstatymų pakeitimas ir papildymas. Įvedus naują įstatymą Žemės banke, galės kredituoti ne tik ūkininkus ir jų koperatyvus, bet ir tokius asmenis ir bendroves, kurių veikimas yra paremtas Žemės Ūkiu. Ūkininkams galėsią duoti tik pinigines paskolas.

Naujas Rusijos atstovas Lietuvai. Ėjusį atstovo pareigas Estijoj p. A. Petrovskį dabar Rusijos vyriausybė esanti paskirusi Lietuvai. Pasiuntinio pareigas pradėjo eiti pereitą mėnesį.

Bus priverstas raupų skiepijimas. Yra įneštas projektas, kurame yra išdėstyta privalomąsis nuo raupų skiepijimas. Manoma, kad atatinkamas įstatymas pasirodys šiais metais. Priverstinamąjį skiepijimą jau įvedė beveik visos valstybės, išskyrus Angliją.

KRONIKA.

Juozas Kairiūkštis jubiliatas. Š. m. kovo 5 dieną gerbiamam jubiliatui suėjo 75 metai amžiaus. Tai graži šeimyninė šventė žmogui, kuris be pertraukos stengė 57 metus dirbti aktingai mokytojo darbą lietuvių tarpe, o dabar yra dar išsaugojęs tiek energijos ir gyvenimo džiaugsmo, kad įdomaujasi ne tik savo bitynu, kuris labai harmonizuoja su jo darbštumu ir ramumu, bet taip pat aktyviai seka ir įvairių krypčių lietuviškąją spaudą. Pats būdamas įsitikinęs katalikas niekame savo pažiūrų nesistengė varu primesti, o ir dabar garbingai išlaiko pusiausvyrą, brangindamas savąsias, gerbia ir svetimąsias. Nusipelnusiam tautos darbininkui, kilnios sielos žmogui linkime ilgus metus gyventi ir sveikam jaustis.

Vilniaus lietuvių skautų sukaktuvės. Vasario mėn. 23 d. suėjo 4 metai, kai įsikūrė Vilniuj lietuvių skautų draugovė. Tą dieną šv. Mikalojaus salėje buvo suruoštas atatinkamas paminėjimas. Be skauto *A. Buroko* paskaitos, kurioj plačiai buvo nušviesta skautų darbuotė, buvo dar sveikinimai, vaidinimas, pantomima ir kt. Programa nors gana plati, bet tačiau visus patenkino. Reikia pastebėti, kad tokio gyvo ir linksmo spektaklio vilniečiai jau senai nematė. Tik mūsų aktingi skautai tai moka.

Užgavėnės. Kelias dienas prieš užgavėnes Vilniaus lietuvių pramogos ėjo stačiai amerikonišku tempu. Kasdien įvyko tai koks vakaras, tai šokių vakarėlis. Kovo 1 ir 4 d. moksleivių kuopos „Vytautas" ir „Atžala" suruošė vakarus, kurie visai gerai nusisekė. Be to kovo mėn. 2 d. Lietuvių klube buvo suruoštos to klubo *10 m. sukaktuvės*, gi 3 ir 4 d. toj pačioj vietoj įvyko šokių vakarai. Taip triukšmingai užbaigus „karnavalą", dabar, be abejo, bent pora mėnesių viešpataus tyla ir snaudulys.

„Kaziukas". Šiemet, kaip ir pernai kermošius nekaip pavyko. Žmonių neperdaugiausiai buvo suvažiavę; oras taip pat nekoks. Reikia pažymėti, kad šiemet buvo kermošiuj ir *lietuvių skautų palapinė* pardavinėjusi prijuostes ir kt. Palapinė kėlusi didžiulį susidomėjimą. Reikėtų ją ir kitą met pastatyti.

Vienas žingsnis jau padarytas. Anksčiau „Vilniaus Žody" buvo rašyta apie tai, kad lenkų mokytojai, susispietę psichologinėj sekcijoj, mano tyrinėti Vilniaus krašto vaiko psichologinį tipą. Šio mėn. 6 d. Kuratorijos salėje buvo skaitytas vienos, prieš metus iš Kališo atvažiavusios mokytojos, referatas: „Vilniaus vaikų idealai". Medžiaga buvo rinkta tam tikrų anketų pagalba trijose lenkų ir vienoj žydų mokykloje. Prelegentė, pasiremdama surenkta medžiaga, tarp kitko labai drąsiai tvirtina, kad Vilniaus miesto ir viso krašto („na kresach") vaikai esą didesni lenkų patriotai, negu Lenkijos gilumoje. Čia dar prideda, kad mokytojai gali padaryt į vaikus labai didelę įtaką. Baigia žodžiais: „Mūsų (mokytojų) idealai tebūna vaikų idealais". O jeigu prie viso to dar pridėsime, kad į Vilniaus kraštą atsiunčiami svetimi mokytojai, tai gausime visą mūsų krašto švietimo vaizdą ir vaikų „idealus".

Rytų Europos Institutas. Nuo š. m. kovo mėn. pradžios pradėjo veikti Vilniuje aukštoji mokykla, kuri yra žinioj Rytų Europos mokslinių tyrinėjimų instituto. Instituto tikslai yra kartu ir politiniai ir moksliniai. Norima atgaivinti senąsias lenkų tradicijas, plečiant savo įtaką srityse tarp Baltijos ir Juodosios jūros, o moksliniai taip pat, nes jau vien delto, kad mokslas eina vakarais 5—8 val. daugelis tarnautojų, negalinčių dienomis mokytis universitete čionai sugeba planingai mokslo darbą dirbti, klausytojų tad jau yra arti šimto ir dar yra norinčių pastoti.

Ši aukštoji mokykla stato sau tikslą: duoti jaunimui aukštąjį išsilavinimą, remti mokslinius tyrinė-

jimus ir plėsti mokslą visuomenėj. Paskaitas skaito Universiteto profesoriai, o taip pat yra numatyti keturi lektoratai lietuvių, gudų latvių ir ukrainiečių ir pirmieji du jau veikia; lietuvių kalbos lektoriumi pakviestas Vytauto Didžiojo gimnazijos mokytojas A. Valaitis.

Aimanavimai. Vilniaus „Ryto” pirmininko tonas jo pasikalbėjime su „Vil. Ryt.” labai minorinis, nors kai kam grąsina. Vengdamas susitarimo norėjo būti diktatorium, o dabar jau bijo pasilikti generolu be kareivių. Gali būti. Sunkoka bus be kareivių iš gimnazijos mokytojus šalinti.

Pirklių streikas. Trečiadienį kovo 12 d. visos Vilniaus žydų pirklių krautuvės buvo uždarytos. Pirkliai protestavo prieš didelius mokesčius.

Lietuvių Klubo narių metinis susirinkimas—įvyksiąs kovo 30 d. Klubo bute 5 val. p.p.

Laiškas į Redakciją.

Jo Sveikatai

Ponui „Vilniaus Žodžio“ Redaktoriui.

Tamstos vedamame laikraštyje Nr. 3—4, straipsnyje „Rinkimų siaubo atbalsiai“ tilpo apie Švenčionių „Rytą“, jos valdybą bei pirmininką neteisingų žinių. „Ryto“ valdyba, nenorėdama tylėjimu duoti pagrindo įtarimui, jog sutinka su tvirtinimais, prašo vietos šiems atitaisymams.

1) Netiesa, kad Švenčionių „Ryto“ valdyba pernai metais turėjo savo tarpe nepageidaujamų asmenų; priešingai, valdyba ištisus metus dirbo sutartinai ir solidariai, be jokių kovų ir antipatijų.

2) Netiesa, būk burtų traukimas dviem išstojantiems nariams išskirti buvo mano pavartotas, laužant tradicijas, mokytojų atstovei pašalinti iš valdybos. Pirmą, jokios mokytojų atstovės valdyboje nebuvo: panelė V. Čepulytė buvo, tiesa, liaudies mokytoja, bet buvo įėjusi į valdybą iš rinkimų be jokio ypatngo charakterio, kaip ir visi kiti valdybos nariai; antra, draugija pagal naujus įstatymus valdybą panaujina pirmuoju kartu šiemet, taigi apie tradicijas negali būti kalbos; trečia, burtų traukimas buvo pripažintas tinkamiausia priemone visos valdybos ir yra panašiuose atsitikimuose visur vartojamas.

3) Netiesa, jog burtų traukimas buvo suklastotas, kaip duodama suprasti straipsnyje. Per burtų traukimą dalyvavo visi valdybos nariai, išskyrus p. V. Čepulytę, kuri tada sirgo. Kiekvienas narys pats traukė burtą, o likusis buvo paskaitytas p. V. Čepulytei.

4) Netiesa, kad p. M—nas (Maldžiūnas) įteikęs balsavimo korteles visam būriui neužsimokėjusių sodiečių. Balsavo tik nariai, balsavimas ėjo šaukiant balsuotojus iš narių sąrašo ir visų dalyvusių narių mokesnis yra šiemet apmokėtas.

5) Netiesa, kad statomi į valdybą kandidatai neturėjo teisės kandidatūros statyti: visi jie buvo pilnateisiai nariai.

6) Tiesa, kad p. V. St—as (Viktoras Stakauskas) atnešė prie balsų rinkėjų komisijos kelias (tik ne 6, o 4) balsavimo korteles, bet p. V. Stakauskas nėra draugijos narys, balsuoti nebuvo šaukiamas, jo kortelės skyrėsi nuo „Ryto“ duodamų ir visa tai padarė tokių būdu, jog kas tai matė ir pažįsta p. V. Stakauską, tas niekad rimtai neįtars, jog per jį kas nors būtų norėjęs iškreipti rinkimų rezutaltus. Nerimtiems dalykams netinka duoti rimto nušvietimo.

7) „Ryto“ valdybai neteko konstatuoti, jog jos narys p. B. Cicėnaitė būtų vedusi kada nors agitaciją prieš liaudies mokytojus, o ypač sąryšy su „Ryto“ valdybos rinkimais.

Švenčionių „Ryto“ Draugijos
Pirmininkas Kun. K. Č i b i r a s.

Švenčionys, 1930 m. kovo 1 d.

R e d. p r i e r a š a s. Nors „Ryto“ pirmininko laiške ir kartojama keletą kart „netiesa“, bet Redakcija jokio sąmoningo netiesos skleidimo straipsnyje „Rinkimų siaubo atbalsiai“ nemato. Nematome sąmoningoį netiesos skleidimo ir kun. Čibiro laiške. Kaip matyti iš „Įžeistųjų“ straipsnio, o to neneigia ir „Ryto“ pirmininkas, artimi valdybai asmenys varė agitaciją neįsileisti į valdybą liaudies mokytojų, taigi pas juos galėjo kilti abejojimų del teisingo burtų pavartojimo ir kitų priemonių. „Ryto“ pirmininkas taip pat neneigia fakto, kad balsavimo kortelės buvo dalijamos ir ne nariams, nenarys p. V. St. atsinešęs net keturias tokias korteles ir tai antspauduotas, kaip rašo „Įžeistieji“. Komisija tų kortelių nepriėmusi, bet to juk netvirtina ir straipsnio autoriai. Iš abiejų raštų visai aišku, kad liaudies mokytojams įsižeisti pagrindo buvo, o del to kilo ir nesusipratimų.

Nuvėsusios naujienos.

Apie Tverečiaus dialektą prof. Otrębskis laikė pranešimą Krokuvos Mokslų Akademijoje, kurio turinį atspausdino tos Akadamijos organe. Savo tyrime profesorius sakosi rėmęsis studento Dasio ištarme.

Krokuvos Mokslų Akademijoj prof *Semkovič* laikė pranešimą apie Lietuvos Žemėlapį, raštą nupaišytą Florencijoj Palaco Vekio sala della Guardaroba. Žemėlapis freskas darytas 1585 m., rodo istoriškąją Lietuvą XV amžiaus. Lenkų profesorių stebina, kad greta nesą Lenkijos žemėlapio. Mokslininkas *Fr. Bujak* toj pačioj akademijoj laikė pranešimą apie Lietuvių ir germanų tautų santykius. Arkeologijos tyrimai įrodą, jog gotams iš Baltijos pajūrio II amž. po Kr. pasitraukus į Juodosios jūros pakraštį, jų vietą lig pat VII amž. buvę užėmę germanai, o tik po to antplūdę prūsai lietuviai. Arkeologijos radimai Žemaičiuose germanų pėdsakų randa lig pat Vikingų gadynės. Latviuose arkeologai randa skandinavų kolonijas buvus nuo gelžies gadynės pradžios lig istorinių laikų. Bujak suminėjo 1000 vardų grynai lietuviškų, identiškų su germanų, gotų ir skandinavų vardais ir kelis šimtus sudurtinių vardų, sudarytų iš tų pačių elementų, kaip ir germanų vardai.

Kariškių galvose nieko naujo. Rašydamas apie Remarko išgarsėjusią knygą „Vakarų fronte nieko naujo” (uždrausta Italijoj, cenzūros išknaisiotą Amerikoj), „Lietuvos Aidas” pažymi, jog esą „per daug smerkimo, o per maža į pačią dalykų esmę įsigilinimo”. Girdi ir kun. Tumas esąs pasakęs: „Ak kare, kare! Kiek tu teiki nelaimių ir širdies skausmų. Bet kiek ir širdžių valai, dezinfekuoji...” Tos valytos dezinfekuotos širdys parodytos Remarko romane karo metu, o taikos metu jas matome Varšuvoj ir Kaune, Madride ir Belgrade. Mūsiškiai militaristai prieš Remarką greit paleis Reno romaną „Karas”, kur per 400 puslapių giedami himnai „širdžių dezinfektoriams”. O ponams kritikams dera primint Šv. Rašto žodžius: „Už tūlus žvirblius prakilnesni jūs esate” (Luk. 12-7).

Iš 500 mokinių vienos Prūsų gimnazijos tik 133 nepriklausė jokiam „vereinui”, o kiti visi buvo susiburę į 89 ratelius ir draugijas. Lietuvos moksleiviams gana vienos organizacijos trimis vardais pavadintos: skautai = šauliai = „jaunieji lietuviai”.

Rytų vaivadijose, vad., Lietuvos ir Gudų dalyse iškirstas 1940—50 m. etatas, vadinas, 20 metų anksčiau surinko derlių. Bialoviežo giriose iš 32 mil. kub. metrų buvusių 1916 m. beliko 18 mil., o 2,2 mil. ha kertamas, nors nėra plano — rašo Swiętochowski.

Lietuviai — lenkams. Kaz. Stabrauską, lietuvį dailininką, mirusį širdies anevrizmu ir Varšuvoj palaidotą, lenkų laikraščiai vos tepaminėjo, nors jo

nuopelnai lenkų menui labai yra žymūs: jis buvo kūrėjas Varšuvos meno mokyklos. Lietuvos laikraščiai nė tiek neparašė, nors Stabrauskas yra dalyvavęs pirmose dailės draugijos parodose Vilniuje. Kitas lietuvis *Pius Velonskis* šią vasarą gavęs 15.000 aks. Varšuvos miesto dovaną už architektūros darbus.

Del „Vilniaus Rytojaus“ asmeniškų puolimų.

Visuomenės aukomis remiamas laikraštis „Vilniaus Rytojus” kovai su kitaip manančiais vartoja tokias priemones, kurių paprastai vengia net partijų lėšomis leidžiami laikraščiai ir agitacinių lapelių autoriai. To demagoginio laikraščio vedėjai, pristigę matyt medžiagos šmeižtams, priėjo jau liepto galą, pradėjo dėti savo laikraštin denunciacijas ir raustis kito laikraščio bendradarbio asmeniškame gyvenime. „Viln. Ryt.“ Nr. 22 (96) raštelyje neva iš Švenčionių, kuriam redakcija pritarė, ir vedamajame straipsny, su tiesa ir teisybe visai nesiskaitoma. Piktžodžiavimas ir netiesos kartojimas, būk mes bendradarbiaujame su plečkaitininkais, „Vilniaus Žodis“ neva sutartinai su „Pirmyn“ paskelbęs apie studentų kovą su Laikinuoju Komitetu, rodo tik „Vilniaus Rytojaus“ vedėjų nesąžiniškumą ir visišką jų susidemoralizavimą. Kai del raštelio iš Švenčionių, tai nors nieko nuostabaus ir įtartino nebūtų, jeigu po 18 gydytojavimo metų tiek turto ir turėčiau, kiek turi „tikrieji“ patriotai, bet p.p. redaktoriai juk gerai žino, kad taip nėra, uždarbiauja juk ir žmona gydytoja, 22 hektarų ūkis, kurį turime, nėra vien tik mano, automobilis gi visai ne mano, turtų per tiek metų įsigyti negalėjau, nes gana daug laiko ir lėšų eikvojau visuomenės reikalams.

Tokių pat priemonių mes vis tik nevartosime, „Vilniaus Rytojaus“ šefų pavardžių neskelbsime, „tikrųjų“ patriotų ir atstovų uždarbių, turtų ir automobilių neaprašinėsime, nes nors tie ponai ir dedasi dideliais katalikais, bet daugelis jau mato ir supranta, kad jie elgiasi visai nekrikščioniškai, o tik demagogiškai. Kuo daugiau žmonių tai supras, tuo mažiau į jų puolimus bekreipsime dėmesio.

D-ras D. Alseika.

ĮVAIRIOS ŽINIOS.

Šokiai—sunkus darbas. Mes paprastai laikome šokius malonia ir lengva pramoga. Ne vienas juk januolis, dienos metu skundęsis liga, sirgęs, vakare, pasirodo, galįs šokti per visą naktį. O tuo tarpu, mokslininkų tyrinėjimais, *šokiai yra labai sunkus darbas*, sunkesnis už pačius sunkiuosius rankų darbus. Taip pv. šokant valsą, išaikvojama tiek energijos, kad ją pavertus šiluma būtų galima užvirinti 4 litrus vandens. Moderniškas šokis čarlestonas reikalauja tiek jėgų, kad jį šokąs žmogus drąsiai pajėgtu per dieną kirsti medžius.

Per naktį šokęs žmogus padaro ligi *30 klm. kelio*. O ar tokį kelią gali suvaikščioti ligonis? Todel kas šoka, tas tik įrodo, kad jis yra sveikas ir neprivalo skųstis neturįs jėgų kasdieniniam darbui.

Kiek suvalgo New-Yorkas. Nevjorkiečiai per dieną suvartoja apie 3.500.000 tonų maisto. Apskaičiuota, kad kasdieną suvalgoma 7.000.000 kiaušinių. Per dieną išgeriama 875.000,000 galionų vandens, vienam žmogui tenka 145 galionai,

Mokslininkai. Afrikon išvyko dramblių gyvenimo tirti prancūzas, vokietis, anglas ir lenkas.

Prancūzas Afrikoj išbuvo tris savaites ir grįžęs parašė žurnalui straipsnį: „Drambliai ir meilė“.

Vokietis išbuvo tris mėnesius ir grįžęs parašė ilgą traktatą: „Drambliai fiziologiniu, ekonominiu, politiniu ir socialiniu atžvilgiu“.

Anglas išleido visą tomą apie dramblio kaulo prekybą.

O lenkas, išgyvenęs Afrykoj kelis mėnesius, išleido knygutę: „Drambliai ir lenkų klausimas“.

Tai bent žmona! Čikagos gyventojas V. Gerhart, vedęs nebejauną, bet turtingą žmoną, po kelių mėnesių šeimyninio gyvenimo padavė teismui skundą, reikalaudamas perskirti jį su žmona.

Skunde p. Gerhart išvardino priežastis, del kurių nori skirtis, būtent: 1. Jo žmona be paliovos kremtanti tabaką; 2. Nuolat vaikščioja su užtaisytu revolveriu; 3. Šoko nuo tilto į upę; 4 Išvažiavo į Teksaso valstybę pas kovbojus ir grįžusi žada jį primušti.

NUO REDAKCIJOS.

Kadangi ats. redaktoriui dėliai svarbių priežasčių tenka gal ir ilgesniam laikui išvažiuoti iš Vilniaus, išleidėme šį numerį padidintą, kitasnumeris, taip pat padidintas, išeis ne vėliau balandžio 15 dienos.

ATSIŲSTA REDAKCIJAI.

„Pedagogijos istorija“ Esmaičio. Vadovėlis mok. seminarijoms, mokytojams ir tėvams. „Spaudos Fondo“ leid. Kaunas, 1930. Pusl. 224. Kaina 5 lt.

Knyga naudinga ne tik mokytojams, bet ir šiaip inteligentams.

„Laiškai būsimajai sužadėtinei ir svetimai žmonai”. Su Jeskės-Choinskio prakalba. Parašė *Mohortas* ir *Junoša*. Išvertė ir išleido Sofija ir Stasys Dabušiai. Kaunas, 1930 m. 152 pusl., kaina 2.50 lt.

Tai žinomo mūsų kalbininko vertimas.

Redakcijos atsakymai.

P. Bedarbiui—Malonėk Tamsta parašyti savo antrašą, tuomet korespondenciją galėsim įdėti.

P. Parapijiečiui. Begalo įdomi korespondencija, galėtumėm ją patalpyti, bet tik duokit savo antrašą. Rašinėkit daugiau.

P. Daumantui. Sunaudosim. Rašinėkit.

P. Vladui Ulanauskui. Vieton „Vilniaus Šviesos“ stinėsime „Vilniaus Žodį“.

P. T. B. Nesunaudosim.

P. K. Sunaudosim. Ačiū. Rašinėkit ir daugiau.

P. A. Ž. Laikraštį siųsime.

Leidėjas ir ats. redaktorius **Jonas Murinas.** „ZORZOS“ spaustuvė, Vilniuje.